

Utrikesutskottet

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och av protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget samt lagar i anslutning till dem

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen om godkännande och sättande i kraft av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor och av protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget samt lagar i anslutning till dem (RP 90/2023 rd): Ärendet har remitterats till utrikesutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet, lagutskottet och försvarsutskottet för utlåtande.

Utlåtanden

Utlåtande har lämnats av

- försvarsutskottet FsUU 1/2024 rd
- grundlagsutskottet GrUU 2/2024 rd
- lagutskottet LaUU 2/2024 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- politisk statssekreterare Lauri Tierala, utrikesministeriet
- försvarsminister Antti Häkkänen, försvarsministeriet
- justitiekanslern i statsrådet Tuomas Pöysti, Justitiekanslersämbetet
- avdelningschef Petri Hakkarainen, utrikesministeriet
- rättschef Kaija Suvanto, utrikesministeriet
- enhetschef Lauri Hirvonen, utrikesministeriet
- ambassadråd Mari Korhonen, utrikesministeriet
- avdelningschef Janne Kuusela, försvarsministeriet
- lagstiftningsdirektör Hanna Nordström, försvarsministeriet
- specialsakkunnig Niklas Backlund, försvarsministeriet
- specialsakkunnig Vilma Maukonen, försvarsministeriet
- specialsakkunnig Outi Mäkinen, försvarsministeriet
- specialsakkunnig Annina Tikkanen, försvarsministeriet
- lagstiftningsråd Lauri Koskentausta, justitieministeriet

Betänkande UtUB 2/2024 rd

- kommandör för försvarsmakten, general Timo Kivinen, Försvarsmakten
- professor Martti Koskenniemi, Helsingfors universitet.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner det i London den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget ingångna avtalet om status för deras styrkor samt det i Paris den 28 augusti 1952 upprättade protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget.

Avtalet har upprättats för att fastställa den rättsliga ställningen för de avtalsslutande parternas styrkor under deras vistelse inom en annan avtalsslutande parts territorium, och det innehåller bestämmelser om bland annat inreseformaliteter, rätten att bära vapen, utövande av domsrätt, rätten till och avstående från skadestånd och om styrkornas privilegier och immunitet. Genom protokollet utsträcks bestämmelserna i avtalet till att också gälla Nordatlantiska fördragsorganisationens (Nato) högkvarter och deras militära och civila personal med beaktande av de justeringar som bestäms i protokollet. Protokollet innehåller också kompletterande bestämmelser om högkvarteren och deras personal.

Som deltagande stat i Natos Partnerskap för fred har Finland redan de facto tillämpat avtalet och protokollet efter att ha anslutit sig till avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor och dess första och andra tilläggsprotokoll, vilka förblir i kraft i förhållande till de stater som deltar i Partnerskap för fred och som är avtalsslutande parter.

En anslutning till avtalet och protokollet förutsätter dels att den nya medlemsstaten bjuds in av Nordatlantiska rådet att ansluta sig till avtalet, dels att medlemsstaten deponerar sitt anslutningsinstrument hos Förenta staternas regering. Finland blev medlem i Nato den 4 april 2023. Den 5 april 2023 fattade Nordatlantiska rådet beslut om att inbjuda Finland att ansluta sig till avtalet och protokollet. Avtalet och protokollet träder i kraft 30 dagar efter den dag Finlands anslutningsinstrument deponerats.

I propositionen ingår förslag till lagar om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet och protokollet som hör till området för lagstiftningen. Lagarna avses träda i kraft vid en genom förordning av statsrådet bestämd tidpunkt samtidigt som avtalet och protokollet träder i kraft för Finlands del.

Till följd av anslutningen till avtalet och protokollet föreslås i propositionen också ändringar i skjutvapenlagen, lagen om statens skadeståndsverksamhet, bilskattelagen, körkortslagen, fordonslagen, lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel. I samband med anslutningen är det ändamålsenligt att också göra sådana enskilda ändringar i lagen om utövning av veterinäryrket, körkortslagen, lagen om transportservice och lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården som har identifierats i samband med det militära försvarssamarbetet och som hänförs till helheten. I avtalet och protokollet finns det inte några uttryckliga bestämmelser om

Betänkande UtUB 2/2024 rd

dessa saker. De föreslagna lagarna avses träda i kraft senast när avtalet och protokollet träder i kraft för Finlands del.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

(1) Propositionen gäller godkännande och sättande i kraft av det i London den 19 juni 1951 mellan parterna i nordatlantiska fördraget ingångna avtalet om status för deras styrkor (nedan Nato Sofa) och det i Paris den 28 augusti 1952 upprättade protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (nedan Parisprotokollet). Propositionen innehåller utöver förslag till lagar om sättande i kraft av avtalet och protokollet också de förslag till ändring av vissa lagar som anslutningen till Nato Sofa och Parisprotokollet förutsätter.

(2) Nato Sofa och Parisprotokollet är en integrerad del av Natos avtalssystem, vars syfte är att skapa faktiska förutsättningar för militärt samarbete inom Nato. Avtalsbestämmelserna tillämpas ömsesidigt när Finland är antingen sändande eller mottagande stat. Alla Natos medlemsstater har godkänt dessa avtal, och Finland förband sig genom sin ansökan om medlemskap i Nato att godkänna dem och sätta dem i kraft.

(3) Finland har redan tidigare som deltagande stat i Natos Partnerskap för fred (Partnership for Peace, PFP) sedan 1994 förbundit sig till skyldigheter som i stor utsträckning motsvarar Nato Sofa och Parisprotokollet. Samarbetet inom Partnerskap för fred är dock till sin karaktär betydligt mindre omfattande än Natomedlemskapet och de skyldigheter det medför. Därför är det motiverat att innebörden av skyldigheterna har granskats på nytt i och med den nu aktuella propositionen.

(4) Som medlem i Nato deltar Finland fullt ut i Natos verksamhet. I och med medlemskapet deltar Finland i genomförandet av Natos avskräckning och försvar samt i det fredstida samarbetet. Finlands försvar samordnas så att det blir en del av alliansens kollektiva försvar, vilket innebär deltagande i planeringen och genomförandet av det kollektiva försvaret.

(5) I praktiken kan detta innebära att Finland stöds eller försvaras av alliansen i enlighet med arrangemang som planerats och övats på förhand eller att Finland deltar i att stödja eller försvara andra medlemsstater i Nato. Finland bereder sig på att ta emot hjälp av sina allierade, ge sina allierade hjälp och övar sig i praktiken i att genomföra dessa åtgärder.

(6) I och med Natomedlemskapet blir formerna för det internationella försvarssamarbetet också mångsidigare. Ett stort antal rättsliga frågor är förknippade med ställningen för en främmande stats styrkor som befinner sig utomlands. Ur den sändande statens och den mottagande statens synvinkel skulle en situation där ställningen för den sändande statens styrkor är juridiskt oklar vara ohållbar på lång sikt. Nato Sofa har en viktig roll som rättslig förutsättning för det praktiska samarbetet eftersom det reglerar ställningen för styrkorna från Natos medlemsstater när de är verksamma på varandras territorier.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

(7) Nato Sofa innehåller bestämmelser om bland annat inreseformaliteter, körkort och körtillstånd, rätt att bära vapen, utövning av jurisdiktion, skadeståndsskyldighet, hälso- och sjukvård samt befrielse från skatt och tull.

(8) Nato Sofa kan tillämpas på både fredstida och krigstida samarbete. Denna princip framgår av artikel XV i avtalet. Med beaktande av det territoriella tillämpningsområdet i enlighet med artikel XX i Nato Sofa ska avtalet tillämpas som standard på allt militärt samarbete mellan Natos medlemsstater inom deras territorier, om inte den stat som sänder styrkor och den mottagande staten kommer överens om något annat. Avtalet gör inte skillnad på huruvida samarbetet leds av Nato eller om det är fråga om de allierades bilaterala eller multilaterala verksamhet, utan det avgörande är att främja målen för det kollektiva försvaret.

(9) Parisprotokollet innehåller skrivningar om ställningen för Natos internationella militära högkvarter och deras personal. Protokollet får sitt huvudsakliga innehåll från Nato Sofa. Dessutom innehåller det vissa innehållsmässiga bestämmelser som direkt gäller internationella militära högkvarter. I Parisprotokollet har bestämmelserna i Nato Sofa anpassats till att motsvara behoven för internationella militära högkvarter. Det innehåller dessutom bland annat bestämmelser om beskattning av personal vid Natos högkvarter, skatte- och tullfrihet för högkvarteret, status som juridisk person och rättshandlingsförmåga för Natos högkvarter på strategisk nivå samt okränkbarhet för högkvarterens arkiv.

(10) Enligt propositionen kräver inrättandet av ett militärt högkvarter eller en militär organisation i Finland som har den ställning som avses i Parisprotokollet i praktiken att kompletterande avtal ingås. I samband med detta ska behovet av reglering och de konstitutionella aspekterna bedömas separat.

(11) I propositionen ingår också en granskning av huruvida Nato Sofa och Parisprotokollet är förenliga med EU-rätten (RP, s. 33—34). Även om både Nato Sofa och Parisprotokollet kan anses höra till medlemsstaternas exklusiva behörighet, innehåller både avtalet och protokollet bestämmelser som gäller verksamhetsområden om vilka det finns rikligt med gällande EU-lagstiftning. I motiveringen till de enskilda artiklarna behandlas förhållandet mellan avtalsbestämmelserna och EU-lagstiftningen närmare.

(12) Som bilaga till propositionen finns en notväxling mellan Finland och Förenta staterna den 20 november 2023 om förhållandet mellan Nato Sofa och förbudet mot dödsstraff. I notväxlingen är det fråga om ett politiskt samförstånd mellan regeringarna om tolkningen av Nato Sofa, som dock inte är rättsligt bindande. Frågan behandlas i propositionen i avsnitten 6.5, 14.2.4 och 14.2.5.

(13) Utrikesutskottet anser att propositionen behövs och stöder den, men med anmärkningarna och ändringsförslagen nedan.

Behandlingsordning

(14) I den nu aktuella propositionen ingår ett omfattande avsnitt om behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordningen. Där bedöms bestämmelserna i avtalet och protokollet med av-

Betänkande UtUB 2/2024 rd

seende på 1 § 1 och 3 mom., 7 § 2 mom. och 9 § 3 och 4 mom. i grundlagen. Nato Sofa och Parisprotokollet granskas vidare i ljuset av de internationella människorättsförpliktelser som är bindande för Finland, särskilt med avseende på artiklarna 1 och 6 i Europakonventionen samt det sjätte och det trettonde tilläggsprotokollet till konventionen. Avtalen granskas också med avseende på artikel 14 och det andra tilläggsprotokollet till konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter och, i fråga om tillämpningssituationer som hör till tillämpningsområdet för EU-rätten, också med avseende på de skyldigheter i fråga om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna som följer av EU-rätten.

(15) I propositionen föreslås det att Nato Sofa och Parisprotokollet i enlighet med 94 § 2 mom. i grundlagen ska godkännas i riksdagen med ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna samt att sättandet i kraft av avtalet och protokollet ska ske i den så kallade in-skränkta grundlagsordning som avses i andra meningen i 95 § 2 mom. i grundlagen.

(16) Grundlagsutskottet ger i sitt utlåtande en ingående behandling av de frågorna. Utskottet konstaterar att propositionens avsnitt om behovet av riksdagens samtycke och behandlingsordningen representerar god lagberedning. Det har ingenting att anmärka mot behovet av riksdagens samtycke i propositionen. Grundlagsutskottet kan i stora drag också instämma i det som sägs om behandlingsordningen för avtalet. Utskottet påpekar emellertid att grundlagens terminologi är autonom i förhållande till klassificeringar som görs i vanlig lagstiftning (GrUU 12/2015 rd, s. 3, och GrUU 17/2018 rd, s. 2). Eftersom propositionen inte innehåller uttryckliga avtalsbestämmelser eller förslag till bestämmelser exempelvis om särskild begränsning av de högsta laglighetsövervakarnas behörighet, är det enligt utskottet inte nödvändigt att på förhand behandla de högsta laglighetsövervakarnas behörighet genom kategoriska definitioner. Utskottet instämmer därför i regeringens ståndpunkt i motiveringen till lagstiftningsordningen (s. 150—151), enligt vilken förhållandet mellan den sändande statens verksamhet enligt Nato Sofa eller Parisprotokollet och skötseln av offentliga uppdrag enligt 108 § 1 mom. eller 109 § 1 mom. i grundlagen ska bedömas från fall till fall i laglighetsövervakarnas verksamhet. Området för laglighetskontrollen bestäms genom tolkning av grundlagens bestämmelser med beaktande av särdragen i varje tillämpningssituation. Motsvarande synpunkter kan framföras om det som i motiven till lagstiftningsordningen sägs om 118 § i grundlagen (GrUU 2/2024 rd, s. 6).

(17) Enligt propositionen (s. 131) ingår i propositionen ett meddelande som föreläggs riksdagen för godkännande och som gäller tillämpningen av artikel VIII.2 f i Nato Sofa. För att meddelandet ska kunna lämnas är det enligt propositionsmotiven nödvändigt att begära riksdagens samtycke, eftersom meddelandet gäller ett belopp som när det underskrids innebär att Finland avstår från att framställa ersättningsanspråk. Meddelandet gäller enligt motiven tillämpningen av den bestämmelse om skadestånd som hör till området för lagstiftningen. Avsikten är dock att föreskriva om skadeståndsbeloppet i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa.

(18) Grundlagsutskottet hade inget att anmärka på det som sägs i propositionen om behovet av riksdagens samtycke (GrUU 2/2024 rd, stycke 20). Grundlagsutskottets anförde att riksdagens samtycke behövs för att godkänna det meddelande som avses i propositionen och att beslutet om att ge riksdagens samtycke till att ge underrättelsen ska fattas med enkel majoritet.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

(19) Enligt uppgifter till utrikesutskottet innehåller propositionen (s. 131) ett fel till denna del. Det meddelande enligt propositionen som hör till området för lagstiftningen och som det hänvisas till i grundlagsutskottets utlåtande kommer inte att lämnas, utan bestämmelserna i 12 § i ikraftträdandelagen täcker området för meddelandet. Propositionen har således inte kompletterats med innehållet i det meddelande som föreläggs riksdagen för godkännande och utskottet föreslår därför inte något meddelande till riksdagen för godkännande.

Den sändande statens rätt att utöva domsrätt

(20) I artikel VII.1 i Nato Sofa föreskrivs det om att både den sändande och den mottagande staten kan ha rätt att utöva domsrätt med anledning av gärningar som begåtts på den mottagande statens territorium. Lagutskottet konstaterar i sitt utlåtande att det med avseende på sitt eget ansvarsområde anser att den sändande statens rätt att utöva domsrätt på det sätt som avses i Nato Sofa är godtagbar. Beaktansvärt är också att när Finland är sändande stat har Finland behörighet på det sätt som avses i den artikeln i fråga om sina egna styrkor. Det är av betydelse också med tanke på rättsskyddet för personer som hör till Finlands styrkor.

(21) Enligt artikel VII.1 a i Nato Sofa ska den sändande statens militära myndigheter ha rätt att i den mottagande staten utöva all den straffrättsliga och disciplinära jurisdiktion som de har enligt lagen i den sändande staten över alla personer som ”lyder under den militära lagstiftningen i den staten”. Lagutskottet och försvarsutskottet påpekar att avtalsparterna har olika tolkningar av begreppet i den avtalsbestämmelsen (LaUU 2/2024, s. 3—5, och FsUU 1/2024, s. 7—8).

(22) Den militära lagstiftning (military law) som avses i artikel VII ska i ljuset av förarbetena till Nato Sofa och rättslitteraturen i princip anses avse militär lagstiftning i dess sedvanliga bemärkelse, det vill säga inklusive sådana straffbestämmelser avseende militär disciplin och militära straffbestämmelser inom straffrätten som i sista hand garanterar militär disciplin och ordning inom de väpnade styrkorna. Avtalet ger dock parterna en viss prövningsrätt i fråga om definitionen av militär lagstiftning. Också enligt uppgifter från utrikesministeriet anger avtalet inte på ett uttömmande sätt vad begreppet innehåller, utan det krävs nationell bedömning.

(23) Lagutskottet konstaterar att man vid beredningen av propositionen har tolkat begreppet military law i enlighet med avtalets syfte så att militär lagstiftning i Finland i den nu gällande lagstiftningen i enlighet med vad som sägs i propositionen grundar sig på en helhet som utgörs av lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom försvarsmakten (255/2014), militära rättegångslagen (326/1983) och strafflagen (39/1889).

(24) I ljuset av propositionen och inkommen utredning anser lagutskottet att de lagstiftningslösningar i propositionen som gäller tillämpningsområdet för militär lagstiftning är ändamålsenliga i detta sammanhang (LaUU 2/2024 rd). Utrikesutskottet instämmer i bedömningen. Det är emellertid viktigt att tillämpningen av Nato Sofa följs och att man utifrån erfarenheterna bedömer behovet av att granska tillämpningsområdet för militär lagstiftning och lagstiftningslösningarna i anslutning till det, särskilt i situationer där Finland är sändande stat.

(25) Lagutskottet noterar också att enligt den ståndpunkt som intagits i propositionen (s. 69) inbegriper den sändande statens straffrättsliga och disciplinära jurisdiktion också åklagarens behö-

Betänkande UtUB 2/2024 rd

righet och i begränsad utsträckning förundersökning. Utskottet anser att principen är motiverad, men påpekar att omfattningen av de förundersökningsåtgärder som artikel VII.1—VII.3 i Nato Sofa medger förblir oklar. Eftersom i synnerhet tolkningen av förundersökningsåtgärder inte baserar sig på avtalets ordalydelse utan i första hand på ett ställningstagande i rättslitteraturen, betonar utrikesutskottet i likhet med lagutskottet att tillämpningen av avtalet bör följas och att lagstiftningsåtgärder vid behov bör vidtas om myndigheternas befogenheter, särskilt i fråga om förundersökning, i praktiken blir problematiska på grund av att de inte omfattas av bestämmelserna. (LaUU 2/2024 rd, s. 5)

Fördelningen av den straffrättsliga jurisdiktionen mellan den sändande och den mottagande staten

(26) Artikel VII.2—VII.4 i Nato Sofa innehåller bestämmelser om fördelningen av straffrättslig jurisdiktion. I enlighet med propositionen (s. 10) befrias ingen från straffrättsligt ansvar genom avtalets bestämmelser om straffrättslig jurisdiktion. Genom avtalet preciseras vilken stat som utövar jurisdiktion i olika situationer. Enligt artikel VII kan den straffrättsliga jurisdiktionen tillhöra uteslutande den ena staten eller vara parallell.

(27) Både lagutskottet och försvarsutskottet fäster uppmärksamhet vid att stycket lämnar rum för tolkning särskilt på grund av ordalydelsen ”i tjänsten” som används där (ordet ”tjänsten” används i olika uttryck inte bara i artikel VII i Nato Sofa, utan även i artiklarna I och VIII). Innebörden av uttrycket definieras inte i avtalet, utan det bestäms från fall till fall av den sändande staten. Enligt propositionsmotiven (s. 59) varierar medlemsstaternas tolkningspraxis i frågan och en del av Natos medlemsstater anser att deras styrkor befinner sig på tjänsteuppdrag så länge de befinner sig på den mottagande statens territorium. Flertydigheten och medlemsstaternas varierande tolkningspraxis kan i praktiken bli ett problem särskilt i fråga om artikel VII.3 a i Nato Sofa. Enligt den ska den sändande staten ha företrädesrätt att utöva jurisdiktion beträffande brott till följd av någon handling eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten. I propositionen (t.ex. s. 45—46) har det dock ansetts att inte all verksamhet för den sändande staten inom finskt territorium kan ske i tjänsteuppdrag, utan det ska från fall till fall bedömas huruvida det är fråga om en gärning som begåtts i tjänsten eller utanför den. Enligt propositionen ska man sträva efter att lösa eventuella meningsskiljaktigheter på diplomatisk väg (LaUU 2/2024 rd, s. 6, och FsUU 1/2024 rd, s. 6).

(28) När Finland är sändande stat avgörs frågan om när en medlem av en finsk styrka anses vara på tjänsteuppdrag särskilt med beaktande av den nationella lagstiftningen, tjänstgöringstypen, tillämpningspraxis och de aktuella omständigheterna (RP, s. 72). Enligt uppgifter från utrikesministeriet bedöms det alltid från fall till fall huruvida en person i ett enskilt fall har skött ett tjänsteuppdrag och därför är det inte möjligt att slå fast en exakt definition.

(29) Lagutskottet slår fast att artikel VII.3 inte är problematisk med tanke på bestämmelserna i 1 kap. i strafflagen, eftersom Nato Sofa på det sätt som också nämns i propositionen (s. 72) är en sådan internationellt överenskommelse som avses i 1 kap. 15 § i strafflagen och som innehåller en bestämmelse som begränsar tillämpningsområdet för finsk straffrätt. Utrikesutskottet omfattar lagutskottets ståndpunkt. Dessutom inskräper utskottet att eftersom ordalydelsen ”i tjänsten” ska bedömas specifikt för varje fall och den tolkas på varierande sätt av medlemsstaterna finns det

Betänkande UtUB 2/2024 rd

skäl att följa hur tillämpningen i fråga om parallell behörighet utvecklas. Detta i syfte att säkerställa fungerande och ändamålsenliga förfaranden.

Avstående från jurisdiktion

(30) I Nato Sofa ingår också bestämmelser om avstående från och begäran om jurisdiktion (artikel VII.3 c). Den gällande lagstiftningen innehåller inga bestämmelser om vilken myndighet i Finland som är behörig att fatta sådana beslut om utövande av jurisdiktion som avses i artikel VII.3 c. Enlighet den lösning som valts i propositionen ges behörigheten i fråga till riksåklagaren. Lagutskottet slår i sitt utlåtande fast att lösningen är motiverad. Utrikesutskottet har ingenting att anmärka mot det föreslagna. Lagutskottet har i sitt utlåtande ingående behandlat behörighetsaspekterna (LaUU 2/2024, s. 7—8).

(31) Enligt både grundlagsutskottets och lagutskottets utlåtande bör man bedöma behovet av att se över 2 § i lagförslag 1 för att eventuellt begränsa riksåklagarens prövningsrätt i fråga om utövning av domsrätt.

(32) Enligt uppgifter till utrikesutskottet har man under beredningen bedömt i vilken mån det behövs bestämmelser om detta. Att lyfta upp de bedömningsgrunder som styr riksåklagarens prövningsrätt till lagnivå skulle enligt sakkunniga ha krävt en grundlig utredning och granskning av vad som ingår i dessa grunder. Eftersom det är fråga om en helt ny internationell tillämpningssituation har det varit omöjligt att göra en heltäckande analys. Att ta in bedömningsgrunderna i lag skulle ha lett till en risk för att något som inte gått att förutse faller utanför regleringen. Detta hade i praktiken kunnat medföra betydande problem, och i de enskilda brottmålen är det fråga om avgörande beslut. Att ta in en öppen exempelförteckning eller mycket allmänna kriterier i lag skulle inte tillföra nämnvärt mervärde vid tillämpningen av bestämmelsen, och även detta innebär en risk för att regleringen inte kan formuleras på ett ändamålsenligt sätt. Det faktum att motiveringens innehåller en exempelförteckning gör det möjligt att fatta ett ändamålsenligt beslut i en ny tillämpningssituation, som bland annat kan omfatta olika oförutsedda sidor av relationerna mellan Natos medlemsstater.

(33) Enligt sakkunniga motsvarar den föreslagna bestämmelsen innehållsmässigt strafflagens 1 kap. 12 § om riksåklagarens åtalsförordnande, som i de situationer som nämns i paragrafen är en förutsättning för att brott ska få prövas i Finland. Inte heller i den bestämmelsen anges några kriterier för beslut om åtalsförordnande.

(34) Enligt erhållen utredning är det sannolikt fråga om en situation som i praktiken sällan aktualiseras. Bestämmelsen kommer att tillämpas endast av riksåklagaren och inte av ett stort antal lagtillämpare. Riksåklagarens byrå har också deltagit i beredningen och ombetts yttra sig. Den har inte haft något att anmärka på förslaget.

(35) Utrikesutskottet anser därför att den valda regleringsmodellen är motiverad. Dessutom betonar utskottet att det är motiverat att närmare bedöma behovet av att precisera avtalet när det finns praktisk erfarenhet av tillämpningen. När det gäller de högsta laglighetsövervakarnas åtalsbehörighet i förhållande till den behörighet som föreslås för riksåklagaren anser utrikesutskottet att skrivningarna i propositionen är ändamålsenliga (RP, s. 149—151; GrUU 2/2024 rd, s. 6, och

Betänkande UtUB 2/2024 rd

LaUU 2/2024 rd, s. 8). Också i fråga om detta är det viktigt att bedöma behovet av att precisera regleringen senare när det finns mer tillämpningspraxis.

Rättssäkerhet och målsägandens ställning

(36) Ikraftsättandet av Nato Sofa kan få konsekvenser särskilt för målsägandens ställning i situationer där åtalet för ett brott som begåtts i Finland behandlas av en myndighet i den sändande staten i stället för av en finsk domstol. Sådana konsekvenser som försämrar målsägandens ställning kan i praktiken i synnerhet bero på den bestämmelse i artikel VII enligt vilken den sändande statens myndigheter har företrädesrätt att utöva jurisdiktion över en medlem av en styrka eller en civil komponent beträffande brott till följd av någon handling eller underlåtenhet som begåtts i tjänsten.

(37) Vilken betydelse bestämmelsen har i praktiken beror i hög grad på hur ordalydelsen ”i tjänsten” tolkas. Till denna del bör det å andra sidan noteras att de finska myndigheterna genom sin egen verksamhet kan sträva efter att domsrätt utövas i en finsk domstol för att trygga den rättsliga ställningen för en målsägande som är varaktigt bosatt i Finland.

(38) Utrikesutskottet betonar vikten av att beakta rättssäkerheten och målsägandens ställning och hänvisar till de viktiga synpunkter som lyfts fram i lagutskottets utlåtande (LaUU 2/2024 rd, s. 11—12).

(39) Lagutskottet lyfter bland annat fram hur internationella förpliktelser som gäller exempelvis disciplinärt våld mot barn eller annat våld i nära relationer ska fullgöras, om den sändande staten har primär domsrätt i ett brott som begås på finskt territorium. Till skillnad från Finland är inte alla Natos medlemsstater till exempel parter i Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet. Sakkunniga har också lyft fram situationer som gäller barnskydd eller besöksförbud och som berör medlemmar i en främmande stats styrka eller deras anhöriga. Frågor har också ställts om aspekter som hänför sig till den åtalades rättskydd i den mottagande statens domstol, om Finland är den sändande staten.

(40) Eventuella situationer som gäller barnskydd eller besöksförbud avgörs enligt lagutskottet från fall till fall och i samarbete med den sändande staten. Finland har också möjlighet att av den sändande staten begära att en viss person avlägsnas från Finlands territorium och den sändande staten ansvarar enligt artikel III.5 i Nato Sofa för att ta emot personen inom det egna territoriet eller på annat sätt ombesörja att personen tas emot utanför den mottagande staten.

(41) Utrikesutskottet fäster också uppmärksamhet vid artikel VII.8 i Nato Sofa, som innehåller bestämmelser om principerna för en rättvis rättegång när det gäller tillämpningen av *ne bis in idem*-regeln. *Ne bis in idem* innebär ett förbud att undersöka, åklaga och döma en person en andra gång för ett brott för vilket personen redan slutligt frikänts eller dömts skyldig. Utskottet anser det vara viktigt att Nato Sofa innehåller bestämmelser om detta och konstaterar att de har beaktats på behörigt sätt i propositionen (RP, s. 78—80).

Betänkande UtUB 2/2024 rd

Förbud mot dödsstraff

(42) En särskild fråga som granskas i propositionen när det gäller rätten att utöva jurisdiktion är hur de ovillkorliga grundläggande och mänskliga rättigheterna beaktas vid utövandet av jurisdiktion inom finskt territorium.

(43) Som det sägs i propositionsmotiven (RP, s. 48) är Amerikas förenta stater den enda av Natos medlemsstater som inte är part i någon internationell överenskommelse om förbud mot dödsstraff. Vid beredningen har det bedömts att det rättsligt mest effektiva sättet är att i Nato Sofa göra en reservation om förbud mot att döma till dödsstraff inom finskt territorium. Enligt propositionen har dock inte en enda avtalsslutande part i Nato Sofa gjort någon reservation mot avtalet. Av propositionen framgår att Finland under beredningen utrett möjligheten att göra en reservation, men det finns inga förutsättningar för det. Eftersom det inte är möjligt att på förhand försäkra sig om att ingen avtalsslutande part motsätter sig en reservation, särskilt Amerikas förenta stater, kan man således inte heller få garantier för att reservationen skulle bli rättsligt effektiv.

(44) Vid förhandlingarna mellan Finland och Förenta staterna om ett bilateralt avtal om försvarssamarbete har det förts diskussioner om hur staterna uppfattar den förpliktelse att respektera lagstiftningen som ingår i Nato Sofa och DCA. Det råder politiskt samförstånd mellan regeringarna om hur man vid tillämpningen av Nato Sofa inom Finlands territorium och i de finländska myndigheternas verksamhet ska beakta de begränsningar som följer av förbudet mot dödsstraff. Samförståndet mellan regeringarna har den 20 november 2023 fastställts genom en notväxling, som delges riksdagen som en bilaga till den aktuella propositionen. Också försvarskommittén har i sitt utlåtande behandlat den notväxling som godkändes i samband med DCA-avtalet (FsUU 1/2024 rd, s. 4–5).

(45) En proposition om försvarssamarbete (DCA) mellan Finland och Förenta staterna kommer att lämnas till riksdagen efter det att regeringens proposition om Nato Sofa har godkänts. DCA-propositionen redogör enligt uppgift närmare för förhållandet mellan DCA och Nato Sofa. De skrivningar i DCA-avtalet som gäller de amerikanska styrkornas ställning i Finland kommer att bygga på och precisera bestämmelserna i Nato Sofa.

(46) Notväxlingen bekräftar att utgångspunkten i propositionen i fråga om tolkningen av sättet att samordna förpliktelseerna enligt Nato Sofa med de grund- och människorättsförpliktelser som gäller förbud mot dödsstraff inte strider mot Förenta staternas tolkning av Nato Sofa. Genom notväxlingen undanröjs inte konflikten mellan Finlands grundlag och de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland och artikel VII.1 a i Nato Sofa. Avtalsbestämmelsen kvarstår oförändrad, men notväxlingen begränsar i praktiken tillämpningen av avtalet. Genom notväxlingen är strävan således att de facto begränsa den praktiska tillämpningen av avtalet så att det vid tillämpningen av avtalet säkerställs att förpliktelseerna i fråga om de grundläggande och mänskliga rättigheterna i samband med förbudet mot dödsstraff fullgörs.

(47) Grundlagsutskottet och lagutskottet har i sina utlåtanden om propositionen behandlat frågor som gäller dödsstraff i detalj. Grundlagsutskottet framhåller bland annat att det i detta mycket specifika avtalsområde är ytterst osannolikt att det på grund av Nato Sofa i extrema situationer uppstår konkreta människorättskränkningar. Lagutskottet anser sammantaget sett med av-

Betänkande UtUB 2/2024 rd

seende på sitt eget ansvarsområde att den lösning som valts i propositionen i fråga om dödsstraff är motiverad, även om den i enlighet med vad som sägs i propositionen inte undanröjer konflikten mellan Finlands grundlag och Nato Sofa. Utrikesutskottet instämmer i dessa utlåtanden.

DETALJMOTIVERING

1. Lagen om avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor

2§. Behörighet att besluta om utövande av domsrätt. I fråga om Nato Sofas bestämmelser om avstående från jurisdiktion och begäran om detta påpekade lagutskottet i sitt utlåtande att det är motiverat att förtydliga regleringen till den del det är fråga om att göra förundersökning innan riksåklagaren fattar beslut i sådana situationer som avses i artikel VII.3 c.

Utrikesutskottet föreslår att 1 mom. kompletteras med ett omnämnande av att avsluta en förundersökning. Ändringen innebär att förundersökning kan inledas också i en situation där riksåklagaren med stöd av 2 § i lagförslag 1 kommer att fatta beslut om utövande av domsrätt. Ändringsförslaget innebär också att när riksåklagaren beslutar om utövande av domsrätt kan han eller hon utöver ett beslut om att göra eller inte göra en förundersökning också besluta att avsluta en förundersökning.

3, 4 och 7 §. Utrikesutskottet noterar det ställe i lagutskottets utlåtande enligt vilket uttrycket ”i tillämpliga delar” i 3, 4 och 7 § i lagförslag 1 är svårbegripligt för lagtillämparen. Lagutskottet konstaterar dock att en sådan lagstiftningslösning är motiverad i detta regleringssammanhang, men anser det vara viktigt att tillämpningen av lagen underlättas genom praktiska anvisningar. Tillämpningen av regleringen bör också följas och vid behov bör det bedömas om regleringen kan eller behöver preciseras till vissa delar. Utrikesutskottet instämmer i detta.

Dessutom noterar utrikesutskottet att det utifrån de föreslagna bestämmelserna i fråga om lagförslag 1 och 2 är oklart vilka bestämmelser som ska tillämpas för att fortsätta frihetsberövandet efter gripandet och anhållandet av en person som ska överlämnas till den sändande statens behöriga myndighet tills personen på basis av domstolsbeslut ska sändas till den sändande statens myndigheter. Hänvisningarna till utlämningslagarna i 4 § i lagförslag 1 och 3 § i lagförslag 2 verkar således åtminstone inte utifrån sin ordalydelse utsträcka sig till utlämningslagarnas bestämmelser om tagande i förvar.

Utrikesutskottet föreslår därför att det till slutet av 4 § fogas en hänvisning till bestämmelserna om gripande och tagande i förvar i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003).

De kompletteringar som utskottet föreslår ovan innebär i fråga om gripande och tagande i förvar att åtminstone även 16—19 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen blir tillämpliga.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

Dessutom lyfter utrikesutskottet för tydlighetens skull i fråga om 4 § fram att grunden för vägran enligt 5 § i den allmänna utlämningslagen inte behöver tillämpas, om den lagen blir tillämplig i detta sammanhang.

10§. Behörig domstol. Paragrafen innehåller bestämmelser om den behöriga domstolen. Enligt paragrafens 1 mom. är Helsingfors tingsrätt domstol enligt 5 § i militära rättegångslagen (326/1983) och Helsingfors hovrätt enligt 6 § i den lagen när Finland i enlighet med artikel VII.1 i avtalet är verksamt på den mottagande statens territorium. Utrikesutskottet påpekar delvis som en teknisk iakttagelse att det i 1 mom. bör hänvisas bara till artikel VII.1 a.

Enligt paragrafens 2 mom. kan domstolen vid behov sammanträda på den mottagande statens territorium. Utrikesutskottet konstaterar i fråga om det momentet för tydlighetens skull att en domstol i de situationer som avses i momentet kan hålla en del av sina sammanträden i Finland. Det är också möjligt att använda en sådan metod för teknisk dataöverföring där de som deltar i domstolsbehandlingen har sådan kontakt att de kan tala med och se varandra, till den del detta är tillåtet enligt nationell lag så att den berörda personen befinner sig på den mottagande statens territorium.

2. Lagen om protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget

Ny 2 §. Behörighet att besluta om utövande av domsrätt. Lagförslag 2 är en lag om sättande i kraft av Parisprotokollet. I enlighet med artikel 2 i Parisprotokollet ska Nato Sofa tillämpas på sådana högkvarter i alliansen som har inrättats inom en protokollparts territorium inom nordatlantiska fördragets område och på dessas militära och civila personal samt deras anhöriga, när denna personal i tjänsten befinner sig inom ett sådant territorium eller, beträffande anhöriga, i samband med sin makes, makas eller förälders tjänsteuppdrag, om inte annat följer av bestämmelserna i protokollet. Enligt artikel 4 första stycket a i Parisprotokollet ska rätten att utöva straffrättslig och disciplinär jurisdiktion, som artikel VII i avtalet ger den sändande statens militära myndigheter, överlåtas till de militära myndigheterna i den stat, i förekommande fall, under vars militära lagstiftning personen i fråga eventuellt lyder. När Finland sänder personal till Natos internationella högkvarter har Finland i enlighet med bestämmelserna om fördelningen av jurisdiktionen i artikel VII i Nato Sofa rätt att utöva straffrättslig och disciplinär jurisdiktion i förhållande till personer som lyder under finsk militär lagstiftning. Också i fråga om sådan personal kan det uppstå en situation där det i enlighet med artikel VII.3 c i Nato Sofa begärs att Finland avstår från sin företrädesrätt att utöva jurisdiktion eller där Finland vill begära avstående från företrädesrätt. Det är därför nödvändigt att på motsvarande sätt som i lagen om sättande i kraft av Nato Sofa föreskriva om riksåklagarens behörighet vid tillämpningen av Parisprotokollet.

Mot bakgrund av det som sägs ovan föreslår utrikesutskottet att lagförslag 2 kompletteras med en ny 2 § som motsvarar 2 § i lagförslag 1.

Dessutom konstaterar utrikesutskottet att också för den nya 2 § i lagförslag 2 gäller det som ovan sägs om bedömning av behovet att se över regleringen för att eventuellt begränsa riksåklagarens prövningsrätt i fråga om utövande av domsrätt samt senare bedömning av behovet att precisera regleringen.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

3§. Överlämnande av en person till en behörig myndighet i den sändande staten. Utrikesutskottet föreslår att paragrafens sista mening kompletteras med motsvarande precisering som i slutet av 4 § i lagförslag 1 genom att foga till en hänvisning till bestämmelserna om gripande och tagande i förvar i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003).

2—6 §. Utrikesutskottet konstaterar att till följd av den nya 2 § blir de nuvarande 2—6 § i lagförslag 2 i stället 3—7 §.

Utrikesutskottet föreslår dessutom som en teknisk justering att hänvisningarna i 2, 3 och 4 § i lagförslag 2 till artikel 4 första stycket a i Parisprotokollet i enlighet med uppgifter från utrikesministeriet ändras till hänvisningar till artikel 2 i Parisprotokollet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Utrikesutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner avtalet och protokollet i proposition RP 90/2023 rd.

Beslutet om godkännande ska fattas med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Riksdagen godkänner lagförslag 3—11 i proposition RP 90/2023 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 90/2023 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Lagförslag 1 och 2 i proposition RP 90/2023 rd ska godkännas utan att lämnas vilande genom ett beslut som har fattats med minst två tredjedelar av de avgivna rösterna.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som anges i 95 § 2 mom. i grundlagen, föreskrivs:

1 §

Bestämmelser som hör till området för lagstiftningen

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i London den 19 juni 1951 upprättade avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

2 §

Behörighet att besluta om utövande av domsrätt

De i artikel VII.3 c i avtalet avsedda besluten om utövande av domsrätt och beslut om att i samband med det göra, ~~eller~~ inte göra **eller avsluta** en förundersökning i Finland fattas av riksåklagaren.

Underrättelser och begäranden i enlighet med i 1 mom. nämnda artikel VII.3 c lämnas och motas av riksåklagaren.

3 §

Finska myndigheters rätt att gripa och anhålla på begäran av den sändande staten

Den behöriga myndigheten i Finland kan i en i artikel VII.5 a i avtalet avsedd situation gripa och anhålla en medlem av den sändande statens styrkor eller av dess civila komponent, eller en anhörig till en sådan medlem, på begäran av den sändande statens behöriga myndighet med anledning av dess utredning av eller väckande av åtal för brott också när det gäller en gärning som enligt den sändande statens lagstiftning är straffbar, även om gärningen inte är straffbar enligt finsk lag.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

I artikel VII.5 a avsedd hjälp vid gripande och anhållande lämnas inte, om det i den lagstiftning om internationell rättslig hjälp i brottmål som i tillämpliga delar tillämpas på staten i fråga ingår en sådan grund för vägran som hindrar lämnande av rättslig hjälp i brottmål.

Riksåklagaren ska underrättas om gripandet och anhållandet

4 §

Överlämnande av en person till en behörig myndighet i den sändande staten

Helsingfors tingsrätt fattar beslut om i artikel VII.5 a i avtalet avsett överlämnande av en medlem av den sändande statens styrkor eller av dess civila komponent, eller en anhörig till en sådan medlem, till den sändande statens behöriga myndighet med iakttagande i tillämpliga delar av på staten i fråga tillämplig lagstiftning om utlämning för brott, när denna behöriga myndighet med anledning av utredning av eller väckande av åtal för brott har lämnat en begäran. Överlämnandet av en person kan också grunda sig på en gärning som avses i 3 § 1 mom. På behandlingen av ärendet tillämpas i tillämpliga delar vad som i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) föreskrivs om förfarandet **samt om gripande och tagande i förvar**.

5 §

Behörighet att lämna begäran om överlämnande av en person till myndigheterna i Finland

I en situation som avses i artikel VII.5 a i avtalet får riksåklagaren lämna en begäran till myndigheterna i den sändande staten om att en person ska överlämnas till de behöriga myndigheterna i Finland.

6 §

Behörighet att underrätta den sändande staten om anhållande

En underrättelse enligt avtalets artikel VII.5 b om anhållande av en person ska lämnas till den sändande statens myndigheter av riksåklagaren.

7 §

Finska myndigheters behörighet att bistå vid behandling av brottmål

De behöriga myndigheterna i Finland ska på det sätt som avses i artikel VII.6 a i avtalet bistå de behöriga myndigheterna i den sändande staten med iakttagande i tillämpliga delar av den lagstiftning om internationell rättslig hjälp i brottmål som tillämpas på staten i fråga.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

8 §

Behörighet att underrätta den sändande staten om behandling av brottmål

En underrättelse enligt avtalets artikel VII.6 b om behandling av brottmål ska lämnas till den sändande statens myndigheter av riksåklagaren.

9 §

Förlängning av tidsfristen enligt tvångsmedelslagen

Den tid inom vilken yrkande om häktning av en anhållen ska tas upp enligt 3 kap. 5 § 1 mom. i tvångsmedelslagen (806/2011) ska förlängas med den tid som har använts för transporten av den anhållne från den mottagande statens territorium till Finland eller för domstolsledamöternas resa från Finland till den mottagande statens territorium.

10 §

Behörig domstol

Helsingfors tingsrätt är domstol enligt 5 § i militära rättegångslagen (326/1983) och Helsingfors hovrätt enligt 6 § i den lagen när Finland i enlighet med artikel VII.1 a i avtalet är verksamt på den mottagande statens territorium.

Domstolen kan vid behov sammanträda på den mottagande statens territorium.

11 §

Verkställighet av fängelsestraff

Trots vad som föreskrivs i 3 § 2 mom. i lagen om internationellt samarbete vid verkställighet av vissa straffrättsliga påföljder (21/1987) kan ett fängelsestraff som påförs av den sändande statens myndigheter med stöd av artikel VII.1–3 i avtalet verkställas i Finland i enlighet med den lagen, även om den dömde inte är finsk medborgare eller den dömde saknar hemvist i Finland.

12 §

Avstående från ersättningsanspråk

Det belopp som avses i VIII.2 f i avtalet och som när det underskrids innebär att Finland avstår från att framställa ersättningsanspråk är för Finlands del 567 euro.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

13 §

Försvarmaktens behörighet att ställa ett område till den sändande statens förfogande

Försvarmakten kan på ett område som den förfogar över ställa sådana platser till den sändande statens förfogande som avses i artikel VII.10 a i avtalet.

14 §

Bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i avtalet som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

15 §

Ikraftträdande

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

2.

Lag

om protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget

I enlighet med riksdagens beslut, tillkommet på det sätt som anges i 95 § 2 mom. i grundlagen, föreskrivs:

1 §

Bestämmelser som hör till området för lagstiftningen

De bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i det i Paris den 28 augusti 1952 upprättade protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget ska gälla som lag, sådana som Finland har förbundit sig till dem.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

2 § (Ny)

Behörighet att besluta om utövande av domsrätt

I enlighet med artikel 2 och artikel 4 första stycket a i protokollet fattas de i artikel VII.3 c i det i London den 19 juni 1951 upprättade avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS xx/xxx) avsedda besluten om utövande av domsrätt och beslut om att i samband med det göra, inte göra eller avsluta en förundersökning i Finland av riksåklagaren.

Underrättelser och begäranden i enlighet med i 1 mom. nämnda artikel VII.3 c lämnas och motas av riksåklagaren.

3 §

Finska myndigheters rätt att gripa och anhålla på begäran av den sändande staten

Den behöriga myndigheten i Finland kan i enlighet med artikel 2 första stycket a i protokollet i en i artikel VII.5 a i ~~det i London den 19 juni 1951 upprättade avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS /-)~~ avsedd situation gripa och anhålla en medlem av den sändande statens styrkor eller av dess civila komponent, eller en anhörig till en sådan medlem, på begäran av den sändande statens behöriga myndighet med anledning av dess utredning av eller väckande av åtal för brott också när det gäller en gärning som enligt den sändande statens lagstiftning är straffbar, även om gärningen inte är straffbar enligt finsk lag.

I artikel VII.5 a i ~~avtalet~~ avsedd hjälp vid gripande och anhållande lämnas inte, om det i den lagstiftning om internationell rättslig hjälp i brottmål som i tillämpliga delar tillämpas på staten i fråga ingår en sådan grund för vägran som hindrar lämnande av rättslig hjälp i brottmål.

Riksåklagaren ska underrättas om gripandet och anhållandet.

4 §

Överlämnande av en person till en behörig myndighet i den sändande staten

Helsingfors tingsrätt fattar i enlighet med artikel 2 första stycket a i protokollet beslut om i artikel VII.5 a i avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor avsett överlämnande till den sändande statens behöriga myndighet, med iakttagande i tillämpliga delar av på staten i fråga tillämplig lagstiftning om utlämning för brott, när denna behöriga myndighet med anledning av utredning av eller väckande av åtal för brott har lämnat en begäran. Överlämnandet av en person kan också grunda sig på en gärning som avses i 3 § 1 mom. På behandlingen av ärendet tillämpas i tillämpliga delar vad som i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) föreskrivs om förfarandet **samt om gripande och tagande i förvar.**

Betänkande UtUB 2/2024 rd

5 §

Finska myndigheters behörighet att bistå vid behandling av brottmål

I enlighet med artikel ~~2 första stycket a~~ i protokollet ska de finska behöriga myndigheterna på det sätt som avses i artikel VII.6 a i avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor bistå de behöriga myndigheterna i den sändande staten med iakttagande i tillämpliga delar av den lagstiftning om internationell rättslig hjälp i brottmål som tillämpas på staten i fråga.

6 §

Bestämmelser som inte hör till området för lagstiftningen

Bestämmelser om sättande i kraft av de bestämmelser i protokollet som inte hör till området för lagstiftningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

7 §

Ikraftträdande

Bestämmelser om ikraftträdandet av denna lag utfärdas genom förordning av statsrådet.

3.

Lag

om ändring av 17 § i skjutvapenlagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i skjutvapenlagen (1/1998) 17 § 1 mom. 10 punkten, sådan den lyder i lag 601/2001, som följer:

17 §

Undantag från tillämpningsområdet

Denna lag gäller inte

Betänkande UtUB 2/2024 rd

10) överföring till eller från Finland, införsel, utförsel, tillverkning, reparation, modifiering och innehav av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler som hör till en främmande stats väpnade styrkor, om

a) verksamheten omfattas av avtalet mellan parterna i nordatlantiska fördraget om status för deras styrkor (FördrS /), protokollet om status för internationella militära högkvarter som inrättats i enlighet med nordatlantiska fördraget (FördrS /), avtalet mellan de stater som är parter i Nordatlantiska fördraget och andra stater som deltar i Partnerskap för fred om status för deras styrkor (FördrS 65/1997) eller dess andra tilläggsprotokoll (FördrS 73/2005),

b) verksamheten grundar sig på ett internationellt fredsbevarande uppdrag,

c) tillstånd för verksamheten har beviljats med stöd av territorialövervakningslagen (755/2000),

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om statens skadeståndsverksamhet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om statens skadeståndsverksamhet (978/2014) 1 § 1 mom. och 1 § 2 mom. 1 punkten som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på handläggning av skadeståndsanspråk mot staten, om anspråket grundas på ett fel eller en försummelse som en statlig myndighet har begått eller på verksamhet för vilken staten svarar oberoende av uppsåt eller vårdslöshet. Denna lag tillämpas också på av tredje parter ställda ersättningsanspråk som finska staten har förbundit sig att handlägga med stöd av ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter. När det är fråga om ersättning som grundas på en dom som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har meddelat, på förlikning vid nämnda domstol enligt artikel 39 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (FördrS 19/1990) eller på en dom eller ett beslut som något annat internationellt rättskipnings- eller under-

Betänkande UtUB 2/2024 rd

sökningsorgan har meddelat, tillämpas lagen dock bara på betalningen av ersättning av statsmedel.

Denna lag tillämpas inte på skadeståndsanspråk mot justitiekanslersämbetet eller riksdagens justitieombudsmans kansli och inte heller på handläggning av anspråk på ersättning som grundas på sak- eller förmögenhetsskada och gäller

1) sådana skador på fastigheter som uppkommit i Försvarsmaktens verksamhet eller skador som uppkommit vid militär krishantering eller skador som härrör från det internationella samarbete, den övningsverksamhet eller den övriga internationella verksamhet som Försvarsmakten har i utlandet,

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 24 § i bilskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i bilskattelagen (777/2020) 24 § som följer:

24 §

Fordon som är fria från skatt på basis av ett internationellt avtal

Fria från bilskatt är fordon som

1) försedda med särskilda registreringsskyltar är avsedda för officiellt bruk av främmande maktens diplomatiska beskickningar och andra beskickningar i samma ställning eller utsända konsulers konsulat i Finland eller för privat bruk av diplomatiska representanter, utsända konsulter eller administrativ och teknisk personal av utländsk nationalitet vid nämnda beskickningar och familjemedlemmar som hör till deras hushåll, enligt vad som föreskrivs i Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser (FördrS 4/1970) och Wienkonventionen om konsulära förbindelser (FördrS 50/1980),

Betänkande UtUB 2/2024 rd

2) är avsedda att användas av Europeiska unionens institutioner i Finland eller användas och ägas av de anställda vid dessa institutioner som kommer till Finland, om den anställda har varit stadigvarande bosatt någon annanstans än i Finland,

3) är avsedda att ägas och användas av en aktör eller person som med stöd av något annat än i 1 punkten avsett internationellt avtal är befriad från bilskatt.

Utrikesministeriet avgör om förutsättningar enligt de konventioner som nämns i 1 mom. 1 punkten föreligger.

Ett fordon som avses i 1 mom. 1 eller 2 punkten får inte utan att skatt betalas säljas, hyras ut eller på något annat sätt överlåtas eller vederlagsfritt överlämnas för användning till någon annan än en till motsvarande skattefritt fordon berättigad beskickning eller person förrän tre år har förflutit från den dag då fordonet registrerades för ändamålet i fråga. Om en person som avses i nämnda punkter flyttar från Finland innan den i detta moment föreskrivna tiden har löpt ut och i Finland säljer ett fordon som har varit i hans eller hennes bruk, ska i skatt betalas en trettiosjättedel för varje hel eller ofullständig månad som återstår av tiden.

Ett fordon som avses i 1 mom. 3 punkten får inte utan att skatt betalas säljas, hyras ut eller på något annat sätt överlåtas eller vederlagsfritt överlämnas för användning på annat sätt än enligt de förutsättningar och begränsningar som nämns i avtalet i fråga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av lagen om utövning av veterinäryrket

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till lagen om utövning av veterinäryrket (29/2000) en ny 2 a § som följer:

Betänkande UtUB 2/2024 rd

1 kap.

Allmänna bestämmelser

2 a §

Avgränsning av tillämpningsområdet

Denna lag ska inte, med undantag för 9 §, tillämpas på en person som är anställd hos en främmande stats stridskrafter och som omfattas av ett sådant avtal om styrkornas status som är bindande för Finland, när personen producerar veterinärtjänster för sina egna eller en annan främmande stats stridskrafter eller för Försvarsmakten.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av körkortslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till körkortslagen (386/2011) en ny 58 a § som följer:

58 a §

Körkort, körtillstånd och militära körtillstånd utfärdade i en stat som deltar i militärt försvarssamarbete

Ett körkort, körtillstånd eller militärt körtillstånd som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller militära internationella högkvarter ger rätt att i Finland köra sådana motor drivna fordon, sådana fordon inom Försvarsmakten eller sådana internationella militärfordon som motsvarar den körkortskategori som anges på körkortet eller körtillståndet.

Ett giltigt körkort, körtillstånd eller militärt körtillstånd som i någon annan stat som deltar i militärt samarbete än en sådan som är avtalsslutande part i ett i 1 mom. avsett avtal utfärdats till en person som sänts ut till Finland ger rätt att i Finland köra sådana fordon inom Försvarsmakten eller sådana internationella militärfordon som motsvarar den körkortskategori som anges på körkortet eller körtillståndet.

Betänkande UtUB 2/2024 rd

Närmare bestämmelser om framförande av fordon inom Försvarmakten och internationella militärfordon med stöd av körkort, körtillstånd och militära körtillstånd som avses i 1 och 2 mom. får utfärdas genom förordning av försvarsministeriet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 28 § 2 punkten i lagen om transportservice

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om transportservice (320/2017) 28 § 2 punkten, sådan den lyder i lag 562/2020, som följer:

28 §

Undantag från yrkeskompetenskrav på lastbils- och bussförare

Föraren behöver dock inte yrkeskompetens, om

2) fordonet används av polisen, räddningväsendet, en läroanstalt som svarar för utbildning inom räddningsbranschen, den prehospitla akutsjukvården, Försvarmakten, en främmande stats stridskrafter, Tullen eller Gränsbevakningsväsendet för transporter som hänför sig till deras uppgifter,

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av fordonslagen

I enlighet med riksdagens beslut
fögas till fordonslagen (82/2021) en ny 127 §, i stället för den 127 § som upphävts genom lag
493/2023, som följer:

127 §

*Temporär användning av fordon som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor
eller internationella militära högkvarter*

En person som avses i ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella
militära högkvarter och som temporärt vistas i Finland får under en i avtalet avsedd vistelse an-
vända ett fordon som personen fört in i landet och som är registrerat i en avtalsslutande stat.

När ett fordon används i Finland i de situationer som avses i denna paragraf är det som före-
skrivs i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten och 125 § 4 mom. en förutsättning för användningen.

Den som framför ett fordon ska för den myndighet som övervakar trafiken på begäran visa upp
ett tillstånd till tillfällig införsel som bevis på temporär användning i enlighet med denna paragraf
samt ett bevis på att de förutsättningar som anges i 125 § 3 mom. 1, 3 och 4 punkten är uppfyllda.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården

I enlighet med riksdagens beslut
fögas till lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) en ny 3 b §
som följer:

Betänkande UtUB 2/2024 rd

1 kap.

Allmänna bestämmelser

3 b §

Rätt för personer som är i en främmande stats stridskrafter tjänst att utöva reglerade hälso- och sjukvårdsyrken i Finland

Denna lag tillämpas inte på en person som är i en främmande stats stridskrafter tjänst och omfattas av ett för Finland bindande avtal om status för styrkor eller internationella militära högkvarter, när personen som en del av Finlands militära försvarssamarbete i Finland utövar ett reglerat hälso- och sjukvårdsyrke vid tillhandahållande av hälso- och sjukvård till sina egna eller en främmande stats stridskrafter styrkor eller civila personal samt deras anhöriga eller till personer som är i Försvarens maktens tjänst. Den som är i en främmande stats stridskrafter tjänst har dock då inte rätt att använda en reglerad yrkesbeteckning för en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården.

I andra fall än de som avses i 1 mom. tillämpas bestämmelserna i denna lag på en person som är i en främmande stats stridskrafter tjänst.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel (1213/1990) 1 §, sådan den lyder i lag 477/2015, som följer:

1 §

Enligt denna lag betalas ersättning för skada eller sjukdom som uppkommit till följd av personskada genom olycksfall, om olycksfallet inom Finlands territorium har orsakats av vapen, projektiler, minor, sprängämnen eller annan krigsmateriel som tillhör Försvarens makt eller en i försvarssamarbete med Försvarens makt deltagande stats stridskrafter och som inte orättmätigt har

Betänkande UtUB 2/2024 rd

innehafte av någon annan än Försvarsmakten eller den stats stridskrafter som deltar i försvarssamarbete med Försvarsmakten. Sådan ersättning betalas inte om den skadade har rätt till ersättning enligt lagen om olycksfall i arbetet och om yrkessjukdomar (459/2015), lagen om ersättning för olycksfall och tjänstgöringsrelaterad sjukdom i krishanteringsuppdrag (1522/2016) eller lagen om ersättning för olycksfall i militärtjänst och tjänstgöringsrelaterad sjukdom (1521/2016).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 7.3.2024

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kimmo Kiljunen sd
vice ordförande Sofia Vikman saml
medlem Eva Biaudet sv
medlem Pekka Haavisto gröna
medlem Vilhelm Junnila saf
medlem Antti Kaikkonen cent
medlem Jarmo Lindberg saml
medlem Sebastian Tynkkynen saf
medlem Ville Vähämäki saf
ersättare Sanna Antikainen saf
ersättare Timo Harakka sd
ersättare Sari Sarkomaa saml
ersättare Jenna Simula saf
ersättare Ville Skinnari sd.

Sekreterare var

utskottsråd Tiina Larvala.